

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto
Rautatieäistenkatu 6
00520 Helsinki

Asia: HE 54/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen palvelusetelistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Sivistysvaliokunnan asiantuntijapyyntö 16.9.2025

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto (VOL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, jolla ehdotetaan säädettäväksi uusi laki varhaiskasvatuksen palvelusetelistä. On kannatettavaa, että varhaiskasvatuksen palvelusetelistä säädetään oma lainsäädäntö ja se siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alle. Kannatettavaa on myös se, että lainsäädäntö pysyy pääosin entisen kaltaisena.

Keskeisiä periaatteita, jota VOL pitää erityisen tärkeinä ovat seuraavat:

1) Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus kieltäytyä palvelusetelistä ja valita kunnallinen varhaiskasvatus

VOL katsoo, että kirjaus, jossa veloitetaan ohjatessaan yksityiseen varhaiskasvatukseen, selvittämään palvelunkäyttäjälle hänen asemansa on erittäin perusteltu ja tärkeä. Se korostaa kunnan vastuuta varhaiskasvatuksen järjestämisessä myös silloin, kun palvelu tuotetaan palvelusetelillä. Kirjaus edistää pyrkimystä edistää läpinäkyvyyttä ja vahvistamaan perheiden mahdollisuuksia ymmärtää omaa rooliaan ja oikeuksiaan. Hallituksen esityksessäkin on todettu tutkimushavainto, jossa yksityiseen päiväkotiin päädytään ilman vanhempien selkeää valintaa eri vaihtoehtojen välillä. Muotoilu valinnanvapaudesta antaa vaikutelman, että vanhemmilla olisi tosiasiallinen mahdollisuus valita eri vaihtoehtojen välillä. Kuten esityksessä todettiin käytännössä valinta ei ole aina edes mahdollinen: tarve laajoihin aukioloaikoihin, paikkatilanne, tiedon puute ja omavastuuosuudet rajoittavat vanhempien valinnanvapautta.

Tärkeää on, että asiakkaalla säilyy oikeus valita kunnallinen varhaiskasvatus, palvelusetelillä rahoitetun yksityisen varhaiskasvatuksen sijaan. Tämä osoittaa, että palvelusetelin käyttö ei saa olla pakollinen, eikä se saa rajoittaa perheen oikeutta kunnalliseen varhaiskasvatuspaikkaan.

Siksi esitämme, että 6 § 2 momentti muutetaan seuraavaan muotoon: **Palvelunkäyttäjällä on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan on järjestettävä varhaiskasvatuspaikka kunnallisesta päiväkodista. Palvelusetelistä kieltäytymisestä ei seuraa uutta varhaiskasvatuslain 17 §:n mukaista neljän kuukauden hakuaikaa. Palvelunkäyttäjän**

halutessa, häntä voidaan ohjata hakemaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996) tarkoitettua yksityisen hoidon tukea.

2) Kunnalla tulee säilyä päätösvalta palvelusetelin käytöstä

On tärkeää, että kunnalla säilyy vahva päätösvalta, ottaako se palvelusetelin käyttöönsä, mihin varhaiskasvatusmuotoihin sitä käyttää sekä kunnan hyväksynnän ehtona on, että yksityinen palveluntuottaja täyttää varhaiskasvatuslain 9 luvun mukaiset vaatimukset.

3) Palvelusetelin arvo

On kannatettavaa, ettei lakiin määritellä palvelusetelin arvoa ja tasasuuruudesta palvelusetelistä luovutaan. Tämä lisää vanhempien yhdenvertaisuutta.

4) Palvelusetelillä tuotetun ja kunnallisen varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tulee olla samansuuruiset

Palvelusetelin yhdenvertainen saatavuus kaikille perheille on varmistettava lailla. Nykykäytännössä jotkut palveluntuottajat perivät omavastuun lisäksi lisämaksuja, mikä rikkoo palvelusetelilain 3 §:ää. Tällaiset maksut voivat estää osaa perheistä valitsemasta palvelusetelillä tuotettua varhaiskasvatusta.

VOL esittää, että sivistysvaliokunta täsmentää, ettei palveluntuottaja voi periä perheiltä ylimääräisiä maksuja, eikä omavastuu ole enempää kuin julkisen varhaiskasvatuksen varhaiskasvatusmaksu. VOL ehdottaa **3 §:n muotoilun muutosta, jossa määritellään omavastuuosuudeksi se osa hinnasta, jota kunnan myöntämä palveluseteli ei kata ja joka jää perheen maksettavaksi – ilman mahdollisuutta periä muita maksuja palvelunkäyttäjältä. Omavastuuosuus ei saa ylittää kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta perittävän asiakasmaksun suuruutta.**

Lopuksi

VOL toteaa, ettei yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja voi myöskään valikoida asiakkaitaan. On hyvä, että perustetekstissä todetaan, että lapsen tuen tarve ei voi olla este yksityisen varhaiskasvatuksen asiakkuudelle. Asiaan on Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittänyt huomiota vuosikertomukseensa vuonna 2018 ja on huomauttanut, että kunnilla on velvollisuus valita vain sellaisia palveluntarjoajia, jotka toteuttavat varhaiskasvatuslain tavoitteita kokonaisuudessaan. Yhdenvertaisuuslain syrjintäkielto ja velvollisuus koskee myös yksityisiä palveluntarjoajia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa, että kuntien tulee valvontatehtävässään kiinnittää huomiota lasten yhdenvertaiseen kohteluun varhaiskasvatuksessa.

On ensisijaisen tärkeää, että kunnallinen varhaiskasvatus on hyvin rahoitettua ja kuntien pääsääntöisenä varhaiskasvatusmuotona. On myös hyvä tiedostaa, että kuntien kannalta tilanne saattaa muodostua vaikeaksi, jos varhaiskasvatuspaikkatarve syntyy yllättäen kunnan kantokykyä suuremmalle joukolle esimerkiksi yksityisen toimijan taloudellisten edellytysten katoamisen takia. Tällaisia tilanteita on jo todettu. Yhdellekään yksityiselle varhaiskasvatuksen tuottajalle ei tule päästää syntymään monopoliasemaa kunnassa, ja kunnan resurssit yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaan tulee olla riittävät ja suhteessa yksityisen varhaiskasvatuksen määrään. **On syytä myös arvioida vaikutuksia, jos yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta kasvatetaan voimakkaasti.**

Edellä todettuun viitaten on tarpeen muistuttaa Koulutuspoliittisen selonteon tavoitteista, jotka parlamentaarisesti hyväksyttiin vuonna 2021: lasten sivistyksellisten ja oikeuksien toteutuminen sekä varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluiden yhdenvertaisuus, saatavuus ja laatu tulee turvata

koko maassa. **Selonteon mukaan yhtenä toimenpiteenä tähän on se, että varhaiskasvatus säilyy jatkossakin pääosin julkisesti tuotettuina koko maassa.** VOL toteaa, että tämä tulee huomioida sekä palvelusetelistä säädettäessä että myös jatkossa varhaiskasvatusta kehittäessä. Ylipäätään varhaiskasvatus tarvitsee yli hallituskausien ulottuvaa yhtenäistä ja päämäärätietoista linjaa kehittämään varhaiskasvatusta osaksi lasten sivistyksellisiä oikeuksia.

VOL esittää, että sivistysvaliokunta esittää lausuman, että lainsäädännön vaikutuksia seurataan laajasti. Seurannan tulee kohdistua erityisesti yksityisen varhaiskasvatuksen määrän kehitykseen sekä voittoa tavoittelevien ja tavoittelemattomien palveluntuottajien osuuksiin. Lisäksi on tarkasteltava vaikutuksia lasten yhdenvertaisuuteen sekä kuntien valvontatehtävän resursseihin ja toimenpiteisiin yksityisen varhaiskasvatuksen osalta.

Helsingissä 16.9.2025

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Anitta Pakanen

puheenjohtaja

Jaana Lahdenperä-Laine

Kehittämispäällikkö